

Visionen 2.0

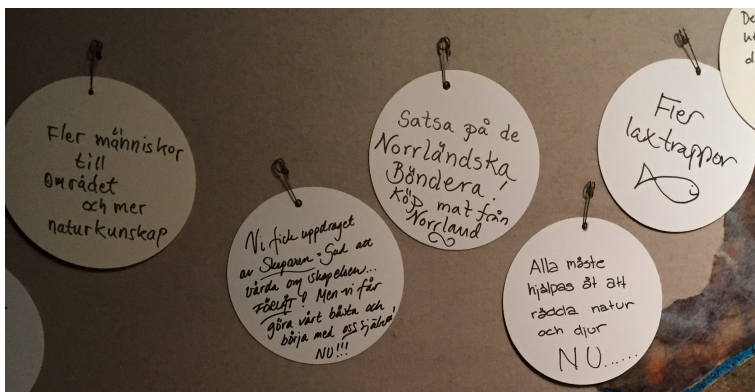
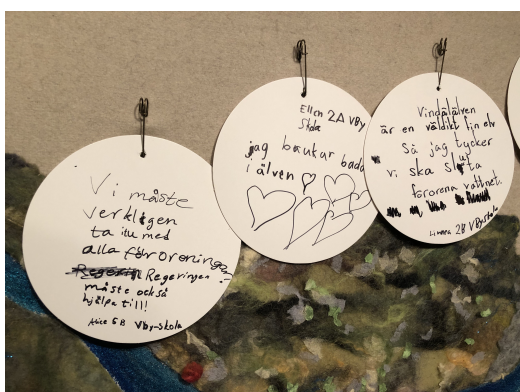
Biosfärområdet

Vindelälven/Juhttááhka som samhällsmodell

Visioner för biosfärområdet som vandringsutställning 2022-2024

Under två års tid har utställningen "Biosfärområdet Vindelälven – Visionen" vandrat runt i Västerbotten.

Visionen 2.0

Biosfärområdet Vindelälven/Juhttátahkka som samhällsmodell

I UNESCOs beskrivning av vad ett biosfärområde ska vara framställs detta som ett modellområde. En del av ett land som på något sätt ska ge en riktning för hur ett samhälle i stort kan nå hållbar utveckling.

Under två års tid har utställningen "Biosfärområdet Vindelälven – Visionen" vandrat runt i Västerbotten. Med bas i alla de tankar och kommentarer som uppkommit ur denna har vi nu tagit ännu ett steg och formulerat **Visionen Biosfärområdet Vindelälven 2.0.**

Vi går mot en ny tid. En tid med många utmaningar men också många möjligheter. I Vision Biosfärområdet Vindelälven 2.0 befinner vi oss i denna framtid. Utifrån de tankar som den första utställningen gav skriver vi oss in i en möjlig framtid där näringar och naturskydd fungerar i samklang till gagn för alla. Vad vi ger oss in på här är alltså ett **modellerande av en möjlig framtid**. Om det blir så här är upp till oss.

Det av UNESCO utsedda biosfärområdet Vindelälven vilar på en plattform som är unik. Utgångspunkten är den nödvändiga omställningen. Ramen är positiv. Den säger oss att göra någonting bra, att med nyfikna ögon fulla av energi samarbeta och skapa framtiden. Vi som ska samarbeta för att åstadkomma denna utveckling är vi som bor här: kommuner, näringsliv, universitet och högskolor, föreningar och aktiva människor.

Framtiden är här närhelst vi vill.

Folkligt engagemang

Det folkliga engagemanget kring Vindelälven och Laisälven har sedan sextiotalet varit starkt. Detta har präglat en anda som visat sig i att man hittat lösningar och tagit sig vidare. Det finns en kreativitet i området som är slående och utgör en lockelse.

Kreativiteten har ett flöde som uppstått ur såväl en slags tillåtelse som en vilja att göra något bra. Detta har odlat en gemenskap som man vill bli del av. Att verka i närhet till och värna den orörda älven har också del i processen.

En känsla av väntan och passivitet har brutits och ersatts av aktivitet för att värna om såväl varandra som naturen. Det känns lättare att möta klimatkrisens konsekvenser om man inte är ensam.

Detta folkliga engagemang har utgjort grunden för att näringar har kunnat växa. Att det som pågår i biosfärområdet har nått ut internationellt. Att strömmen av människor som söker sig hit blir allt starkare.

Det som satte fart på den här andan av positiv framsyn under 2020-talet var klimatkrisen, krig och pandemin. Ur detta föddes en beslutsamhet att vända på steken och se framåt. På vilket sätt kan vi leva här och erbjuda något som ligger i tiden för det vi och en jord för alla behöver.

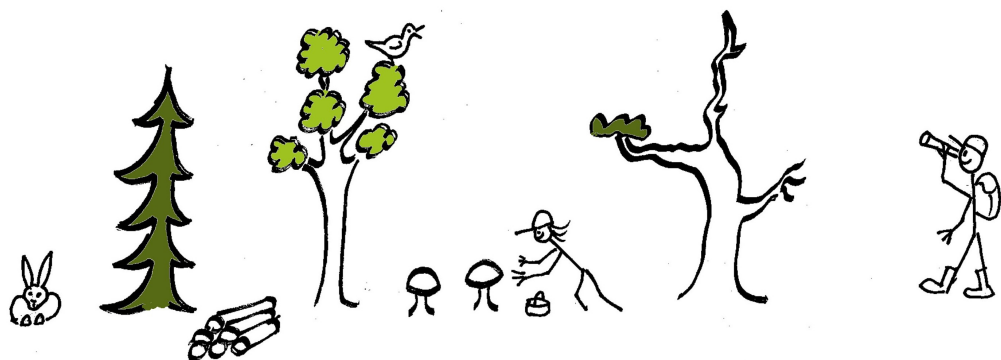
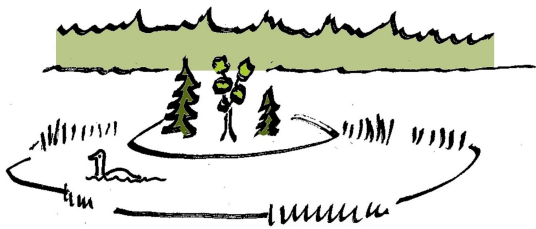
Skogen

Liksom älvens skönhet är viktig för besökaren, bär skogen kvaliteter som alltid tilltalat människan. Lugnet, suset, fågelkvittret, en känsla av att vara upptagen i något större.

En kilometer på båda sidor längs hela älven, den så kallade skogskilometern, brukas skogen med metoder som gynnar biologisk mångfald. Skogen är en kolsänka och innehåller våtmarker som ett värn mot torka och hetta. Med undantag av naturreservat brukas skogen aktivt i hela biosfärområdet.

Kunskap om naturnära skogsbruk har framgångsrikt implementerats och utvecklats i området i samarbete med universitet och högskolor. I egenskap av modellområde ligger vi i framkant. Skogsrestaurering i regi av Superb har kommit mycket långt med storskalig skogsrestaurering.

Sedan staten gick in med långsiktig finansiering till skogsägarna för att låta skogen växa för optimal kolinbindning har restaureringen och värnandet av gammal skog och dess biologiska mångfald inte varit något problem. EU:s naturrestaureringslag har gett styrka till arbetet.

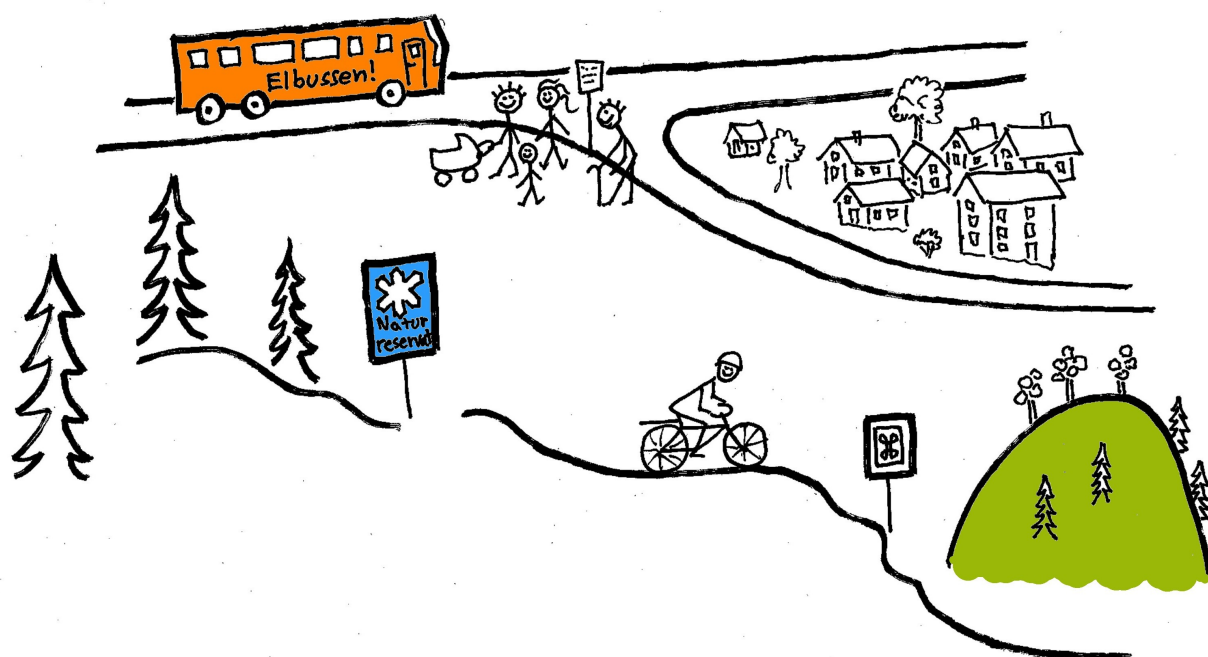

Besöksnäringen

Vindelälven är vida känd som sparad natur och namnet är värdefullt i marknadsföring. Området har utvecklat stor potential att locka många besökare. Ekonomiskt är därför besöksnäringen ett viktigt nav för andra näringar. Vi ser ökat byggande, småindustri, hantverk, boende, fiske och matproduktion.

Som besökande i området tar man sig med lätthet in med elbuss, tåg, elcykel, till och med elflyg. Elcyklar kan hyras på många platser längs älven, och avgångar med buss och tåg är förhållandevis täta. En sträckning som rekommenderas är "livslinjen", en cykel- och vandringsled som slingrar sig fram genom skogar och byar mellan hållpunkterna, så kallade noder.

Vid noderna finns värdshus där man kan övernatta och njuta av lokalproducerad mat. Där kan man också tanka el till cykel och bil. Där finns också information om sevärdheter, utflyktsmål, kanske också båtuthyrning, kajakkurser, fiskemöjligheter och tältplatser. Vid många värdshus finns också växthus kombinerat med fiskodlingar och annan matproduktion. Alltsammans bidrar till en levande landsbygd.

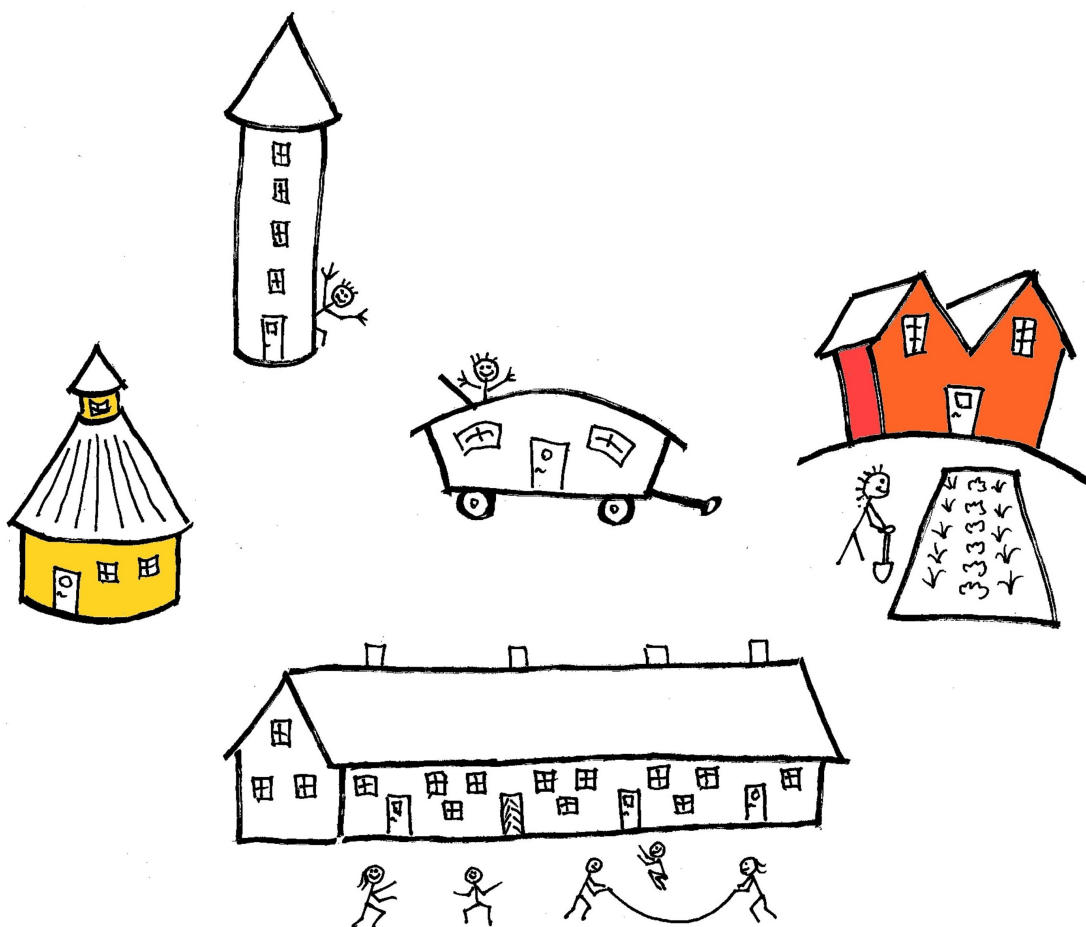

Bygga och bo

Området har ett nära samarbete med universitetet och arkitekt högskolan i Umeå. Detta har bidragit till många spännande projekt där framtid möter nutid i ett hållbart perspektiv.

Det som arbetats fram är en variation av olika boenden för att möta olika behov. Dels spännande, närmast futuristiska stugbyar för besökande. Dels mindre hus på jordbruksfastigheter eller liknande för uthyrning. Dels nybyggnation för fastboende och renovering och tillvaratagande av ödehus. Allt energieffektivt och fossilfritt.

Det kan också handla om integrerat boende i ett familjehus, där man kanske hyr en övervåning och på så sätt kommer nära familjen och det sammanhang den lever i.

Matproduktion

Många talar om den lokala matproduktionen som navet i besöksnäringen. Det är maten i kombination med naturupplevelsen som lockar hit folk.

När vi bor på de olika värdshusen eller hyr in oss i rum i mindre byar möts vi av en rik lokal matproduktion.

Matproduktionen har tre inriktningar, dels mot det lokala värdshuset, dels mot kommunala institutioner och dels för att ingå i ökad självförsörjning för landet. Matproduktionen har utformats i samarbete med lokala jordbruk. Mat är ett spännande område. Med kunskap och fantasi kan besökare till värdshusen erbjudas kulinariska upplevelser som gör resan än mer minnesvärd. Vi äter mycket gott som hämtats från skogens, ängens och vattnets skafferier. Influenserna från arktisk mathållning är tydlig. Vi får också mycket nya smaker som nyanlända från andra länder bidrar med.

Vi får veta att man i samarbete med universitet och högskolor utvecklar en fröbank för att värna för området hårdiga matväxter och möta klimatförändringar. Odlingen i detta klimat utvecklas ständigt, praktisk kunskap utvecklas i samarbete med forskare. Alla insatsvaror: frö, näring, jord, biologiskt växtskydd etc produceras inom biosfärområdet.

Kulturen

I det nya sättet att leva har vi kommit bort ifrån att det ska vara svårt och tråkigt att ställa om. Här svarar återigen området mot klimatvetenskapen och kopplas till kulturella uttryck av olika slag som det kitt som binder oss samman.

Området har stark internationell dragningskraft. Det som kan erbjudas i form av levnadsbetingelser och arbetsmöjligheter har lockat hit folk från när och fjärran. Det handlar om att vi lever i ett Europa som har fri rörlighet på arbetsmarknaden. Att vi lever i en värld som är starkt påverkad av klimatmigration och att norra Sverige blivit ett arbetsmarknadsområde som drar hit folk.

Nyttillkomna välkomnas och blir snabbt delaktiga i den lokala ekonomin och kulturen. Detta innebär att kulturella uttryck från i stort sett hela världen har sin bäring i området. Således blandas det gamla och det nya, det lokalt traditionella och det internationella.

Detta tar sig olika uttryck. Studieförbunden bedriver en omfattande språkverksamhet. Boende lär sig tyska, nederländska mm och inflyttade lär sig svenska. Det gäller att kunna mötas, att kunna förstå varandra. Lokalteaterverksamheten blomstrar, film, musik och byggnadskurser likaså.

Samisk kultur

Den samiska kulturens närvaro i biosfärområdet Vindelälven/ Juhttáahkka är mångtusenårig. Den samiska näringen i form av renskötsel, köttproduktion och slöjd mm, har satt området på kartan och är måhända den starkaste faktorn i det som drar besökare hit.

Utöver detta har nu det samiska förhållningssättet kring helighet i naturen också i sig blivit något som rönt allt starkare intresse, då det berättar något om hur vi behöver leva för att överleva. Detta att vi behöver förhålla oss på ett annat sätt till naturen har blivit en modern hållning som också svarar mot att området ska präglas av biologisk mångfald och hållbar utveckling.

Namnet Juhttáahkka betyder flyttled på samiska och än i dag fungerar älven som flyttled för renar vintertid. Den 50 mil långa flytten är helt unik och är bland de längsta migrationerna av boskap man känner till i nutid. Att en kilometer på var sida om älven skonas genom hyggesfritt skogsbruk stärker att denna tradition kan fortleva.

De samiska näringarna och matproduktion spelar också en allt större roll ur beredskapssynpunkt. Samerna är en stabil leverantör av mat och håller igång inhemsk produktion så att vi blir mer självförsörjande.

Samernas del i modellområdets utveckling är därför viktig. Såväl kulturellt, som modell för ett gångbart förhållningssätt till liv och natur, som genom bärkraftiga näringar.

Hälsa för kropp och själ

Maten, skogen, luften och vattnet är viktiga, de är hälsofrämjande för kropp och själ. Inom området finns stora möjligheter att få uppleva en sådan rekreation i en vacker miljö.

Med detta menas att många företag och kommuner fokuserar på att erbjuda olika verksamheter som handlar om mer än att bara köpa en skidvecka, åka skoter eller cykla över fjällen.

Det vi pratar om här är regenerativ turism. Alltså att ingå i ett sammanhang, ta del i ett arbete på en gård under kanske två veckor, uppleva ett annat tempo, ett skifte i sig själv där man kan landa. Det besökaren då bjuds in till är både ett värnande om naturen och en arbetsinsats där man bidrar till bygdens näringar i ett svindlande landskap. I detta finns en kvalitet som besökaren inkluderas i.

Det handlar om att leva och bidra, men också ta del av lokalbefolkningens smultronställen. Åka och bada en kväll i en skogstjärn. Kliva ut i en snöstorm. Se ett norrsken, sådant som nejden bara bjuder på. Älvens roll i detta perspektiv kan inte nog understrykas.

Biosfärområdet svarar mot klimatvetenskapen och ger en upplevelse för besökaren att ingå i omställningsprocessen. Något som kan lyfta känslor av hur välmående och gemenskap kan fungera.

Folkbildning

Området har utvecklat en modell för livslångt lärande genom en möjlighet för alla vuxna att ta studieår eller studietermen med några års mellanrum.

Hälften av studietiden är då grundläggande kurser om sådant som planetens livsupprätthållande system, människans ursprung och idéhistoriska utveckling, freds- och konfliktkunskap, etik och praktisk filosofi och liknande kurser som ger kompetens för att sköta planeten och förmåga att samarbeta konstruktivt och fredligt. Övriga halvan av studietiden kan nyttjas till helt valfria studier men ändå i organiserad form i grupp eller enskilt med handledare/lärare på plats eller på distans.

Folkbildningen har lett till större samsyn och förståelse för att bibehålla livskraftiga ekosystem och stabila klimatsystem. Förmågan att samarbeta har ökat och varit gynnsam för områdets kreativa utveckling.

Genom den rika folkbildningen finns också många arbetstillfällen för lärare, handledare, studievägledare, utbildningsforskare etc.

Universitetet

Betydelsen av forskningens och universitetets roll i utvecklingen av området kan inte nog understrykas.

Strävan har varit att omsätta framåtsyftande, positiva och visionära lösningar för att skapa en hållbar och kreativ framtid. Detta har resulterat i en rad doktorsavhandlingar som sedan blivit konkret verkstad genom produktionsutveckling som kommit området till del.

Områden som berörts är hur man skapar och organiserar lokalt engagemang, samverkan inom och mellan areella näringar, överbrygga eventuell problematik vid integrering av inflyttade, att stärka kunskap om hållbar utveckling och beteendeförändring som kopplar till Agenda 2030+.

Skogsbrukets metoder har beforskats och lett till effektivare kolinlagring och även en modell för att förena skogens alla nyttor så att produktion, rekreation och biologisk mångfald har kunnat förenas. Kort sagt har forskningen berikat biosfärområdets utveckling inom många områden.

Ekonomi

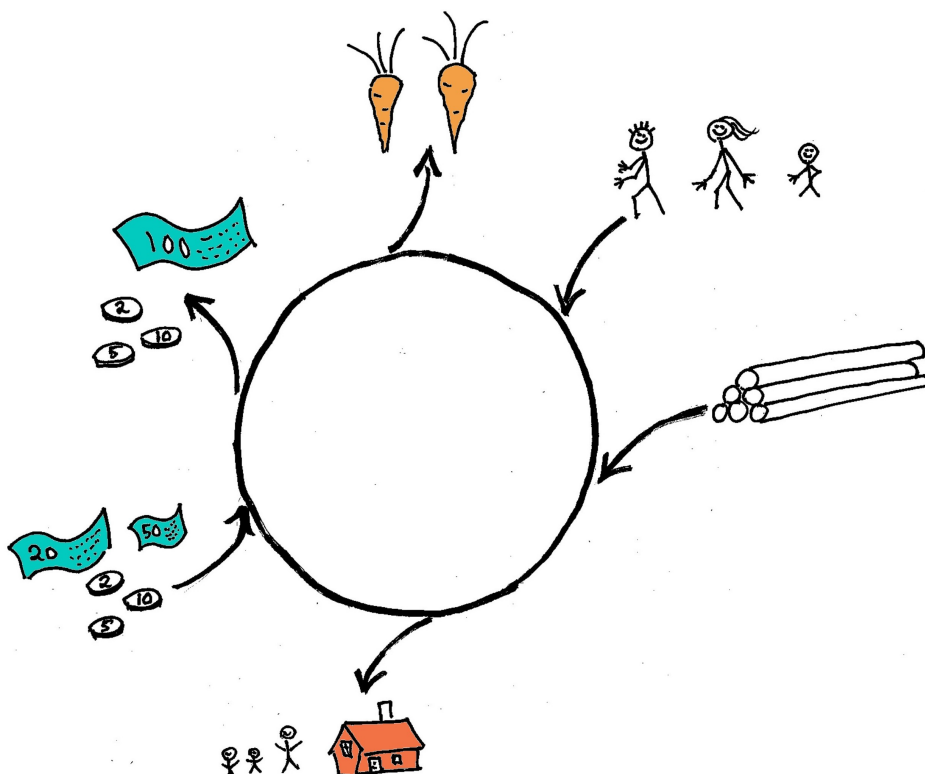
Eftersom stat och regering sedan flera år övergivit det finanspolitiska ramverk som innebar att staten inte fick gå med underskott, har detta kommit biosfärområdet till fördel.

Staten har varit offensiv i sina regionalpolitiska givar vilket så att säga runnit in i området vad gäller lokaltrafik, offentlig service och infrastruktur. Den ökade befolkningen har också inneburit mer skatteintäkter och en starkare ekonomi för de kommuner som ingår i biosfärområdet.

EU delfinansierar vissa projekt i regionen rörande naturbeten, växtförädling och matproduktion. Swedish biodiversity alliance och swedish biocredit alliance har gått in och sponsrat skogsägare för att låta vissa delar av skogen stå och gynna biologisk mångfald.

Innovationsmyndigheten Vinnova har i samarbetet mellan stat, högskola och universitet i Umeå, såväl finansierat som arbetat med utveckling av området gällande hållbar matproduktion, bostäder, besöksnäring, transporter/kommunikation och skogsnäring.

Samhällsekonomiskt har detta för biosfärområdet inneburit att många lokala näringar har kommit på fötter, hittat kundunderlag och starkt bidragit till områdets ekonomiska utveckling. Antalet lokala helårsanställningar har ökat markant och är i växande.

Umgås med älven

Älvens fria flöde genom Västerbotten har ett starkt symboliskt värde. Älven är liv, älven är rörelse, älven är en biotop som gestaltar kraft och evighet. Att bevara älven outbyggd har människorna här tagit strid för och det finns en anda kring detta som är djup och levande.

Att i detta perspektiv umgås med älven blir att ta del av denna anda. Kanske i något så enkelt som att söka frid genom att sitta och se älven dra förbi, kanske som ett sätt att finna stadga i en orolig tid. Det ligger en trygghet i att söka närhet till något som funnits i tio tusen år.

Utställningarna "Visioner för biosfärområdet" och "Visionen 2.0" är gjorda av Föreningen Kultur & Människa i Vännäs, år 2022-2024. Teckningar: Gunnar Kalén.